

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Քէօստէնճէ, 23 մարտ 99

Քանի՞ թը տարի է ի վեր՝ զրեթէ առանց բացառութեան, բոլոր հայերէն թերթերը կը զրեն ա՛յն շահատակութիւնները որոնք տեղի կունենան Հայաստանի այլ եւ այլ կողմերը Միսիօնարայ եւ Տօմինիկեան հայրերու մասնաւոր ջանքով։ Ամեն տեղ, ուր որքանոց մը կայ իրենց ձեռքին տակ, հոն պատասխարուելու համար տարուած թշուառներէն անխղճաբար կը պահանջուին իրենց ամենէն նուիրական սրբութիւնները—կրօնք ու հայրենիք—պատառ մը հացի փոխարէն։ Պարագանք կան յորում մարդ իր անձին տէրը չի կրնար ըլլալ, բաղդի յորձանքը կըլայ իր զեկավարը, ճակատագրին կը յանձնուի ու սեփական կամքի ազատութիւնը կը դադարի իր մէջը։ Անօթութիւնը գերագոյն ու ահագնի թշնամին է մարդուն, ու անոր դարմանը մտածող ու հայթայթողը գերագոյն բարերարը, բացարձակ տէրը։

Ո՛վ կրնայ մեղադրել այն անօթի հայը որ մեռնելէ ազատելու համար կը դիմէ բողոքական պատուելին ծախելու իր խիղճը կըտոր մը հացի տեղ։ Ասոնք այնչափ բնական երեւոյթներ են որոնց հակառակիլ բոլորովին անհիթթ է։ Եւ ինչպէ՞ս հայը ստիպուած է այդ բանը ընելու, անսուղութիւնը զինքը կը մղէ հոն ուր հաց կայ ապրելու ու չը մեռնելու միջոց կայ, իսկ անխիղճ ու ճարպիկ—որսորդ պատուելիներն ալ, իբր Աւետարանի պաշտօնեայ՝ անյագաբար կը ծծեն ու կը ծծեն կենսական հիւթը եղող սրբութիւնները ու կը ջանան մեռցնել անոնց մէջ ինչ որ ազգային, ինչ որ հայ եկեղեցիին կը վերաբերի։ Բայց միայն Հայաստանի մէջ չէ որ այդ կրօնական առեւտուրը տեղի կունենայ, ու ամեն տեղ հաց կերցնելով չէ որ կ'որսան կարօտները, առանց հացի ու առանց զոհողութեան ալ սովորած են հայը որսալու եւ ազգութեան գրկէն իսպառ հեռացնելու։

Քէօսթէնճէի մէջ, մօտ երկու տարի է որ, պատուելի թարայեանց Գերմանօ—Հայկական անունով վարժարան մը հիմնած է, ուր կը յաճախեն 40 էն աւելի երկու սեռէ հայ տղաքներ, իրենց կարողութեան չափով թոշակաւորներ ու ձրի։

Այս կարգի վարժարաններէ արդէն չենք յուսար զուտ հայկական ոգիով սնած ու մեծցած չըլանաւարտներ ունենալ։ Բայց երբ կիմանանք որ, տղաքներուն բացարձակապէս արգելուած է հայերէն խօսիլ վարժարանին մէջ, ու Քէօսթէնճէի այն բանը իմանալով երբ սուտ—խուլ կը ձեւանայ, չենք ստիպուիլ հարցնելու թէ, ո՛վ է մե-

ղաւորը, Քէօսթէնճէի թէ պատուելի թարայեանցը, հոն, Հայաստանի մէջ հաց կը կերցնեն, չեն թողոր որ մեռնին ու փոխարէնը լեզու, ազգութիւն ու ամեն ինչ կը յափշտակեն, իսկ հոն։ Ամեն հայր իր տղան կը կերցնէ, կը խմցնէ, կը հագուեցնէ, ամսաթոշակ ալ կը վճարէ ու կը զրկէ պատուելիին որպէս զի նա ալ տնդալարար գողնայ անոնց վրայէն կրօնք ու ազգութիւն։

Հայ հասարակութեան մէջ երկար տարիներ ուսուցչական պաշտօն վարող եւ անունը հայրենասէր հռչակուած հայ անձ մըն ալ կարգուած է վարժարանին մէջ իբր հայերէնի ուսուցիչ։ Ասիկայ ալ պատուելիական ճիգութիւններն են որոնք հանրապէս կրնեն աչք չընկնելու համար։ Բայց երբէք չենք կարծեր որ վարժարանին ներքին կարգ ու սարգին մասնակից ընեն յիշեալ ուսուցիչը ու անոր ալ իբր պաշտօնեայ խորհուրդ հարցնեն, եթէ մեր կարծիքին հակառակն է, պատասխանատուութեան ծանր բեռ մըն ալ իր ուսերուն վրայ կը ծանրանայ։

Մինչեւ ցարդ ո՛չ հաւաքական ոչ մասնաւոր բողոքի ձայներ լըսուեցան, ու այսպէս տակաւին շատ տարիներ կանցնին եւ դարձեալ դիտողութիւն մը ընող չի գտնուիլ։ Հարկ է ըսել որ, արտասահմանի հայութեան մէջ աւելի անտարբերներն են Քէօսթէնճէիները։

Քաղաքիս Աղդ վարժարանին շինութիւնը քանի մը ամիսներէ ի վեր աւարտած է։ Բայց ո՛ր է պաշտօնէութիւնը. ո՛ր են վարժապետները, վարժարանին չորս պատերը իրենց տղաքները չեն կրնար կրթել, ոչ ալ ուսում սովորեցնել։ Ուսուցչական մարմինը կը կազմեն մէկ ուսուցիչ եւ մէկ ուսուցչուհի։ Այս վերջինը Ֆօքլանէն բերուած հայ աղջիկ մըն է որ հայերէն հացին անունը չի գիտեր ու եկած է մեր վարժարանը հայ մարեր պատրաստելու։ Չեմ գիտեր թէ այս պատասխանատուութեան բոլորովին ազատ է ուսուցիչը. ու միայն ամսէ ամիս գլխավոր գանձելու հոգաւոր։

Այս քաղաքին մէջ երկու վարժարան կայ։ միոյն մէջ մաս մը կը յոճախեն կորսուելու համար, միւսին մէջ ալ ոչինչ ըլլալու։

Ահաւորիկ Քէօսթէնճէի մատաղ սերունդին ապագան։ Առ այժմ աս չափ։

Ֆրանգ կարժեն։ Սիրելի է մեղ յուսալ թէ Տիար Խաչուժեանի սոյն բարեգործութիւն օրինակ կը հացդիսանայ ուրիշ ազգայիններու եւ որոնց ինքնաբերաբար ընելիք նւէրներովն Եկեղեցւոյս թափուր սեղանը ըստ պատշաճի կը զարգարուի։

Այժմ զլիաւոր եւ անհրաժեշտ մեր պէտքերն են մէկ սիկիւս եւ մէկ բուրվառ։ այս պէտքը գոհացնելու համար առ ժամանակեայ կերպիւ Պուլկարաց եկեղեցիէն առած էին, եւ այժմ ստիպուած ենք զանոնք ետ տալ։

Շումլայի թաղ. Խորհուրդն ալ մեր դիմումներուն ցարդ ու է պատասխան չէ տուած՝ հետեւաբար ազգայնոց բարի արամագրութեան կախում ունի թէ պիտի կրնա՞նք յառաջիկայ Ս. Զատիկ աւթիւ դռնէ եկեղեցական արարողութիւնները անթերի կատարելու չափ սպաս ու անօթ ունենայ։ Այս մասին մեր յոյսը կը կեդրոնանայ միմիայն անհատական նպաստներու վրայ։ Եւ վստահ ենք թէ երկու սեռէ բարեւէր ազգայինք, Պուլկարիոյ որ կողմն ալ որ գտնուին, ներկայս կոչ մը նկատելով, պիտի բարեհաճին իրենց նուէրները փութացնել մեզ ի պայծառութիւն Եկեղեցւոյս եւ ի հոգեւոր մխիթարութիւն թըռնօվայի աղքատ եւ փոքրածիւ հայ գաղթականութեան։

Մնամ բարեմաղթու
կարապետ քննյ. Սահակեան

Շումլա, 36 մարտ 99
Շարժումի թիւ 115ի մէջ Շումլայէն Խաչիկ Մարտիրոսեան ստորագրութեամբ գրուած նամակը հոս ընթերցողաց վրայ դէշ տպաւորութիւն թողուց։ Մարտիրոսեան նոյն իսկ իր բերանովը կը խոստովանի թէ Խրաշառքի տրուելիք հասցեները չէ տուած. եւ իր այդ պարտաւանջութիւնը արդարացնելու համար պատրուակ ցոյց կուտայ այդ ժամուն Խրաշառքի խմբագրատան մէջ գտնուող պարոն(*) մը

(*) Մարտիրոսեանի մեր խմբագրատունը երեւցած պահուն, չըլակայ քաղաքէ մը երկրտասարդ մը բաժնեկին վըճարելու համար եկած նստած էր. մենք մինչ անոր ընկալադիր պատրաստելու զբաղած էինք նա կը խօսէր. այդ տեն Մարտիրոսեան ներս մտնելով «ձեզ հասցէներ պիտի տամ նոր բաժնորդներու, որոնք թերթ կուզեն, բայց քանի որ այժմ զբաղած էք եւ ժամանակն ալ ուշ է վաղը կուգում» ըսաց եւ մեկնեցաւ։ Մենք Խրաշառքի 20 թիւով այս պարագան գրած եւ այդ նոր բաժնորդագրուի ուղղող անձերէն խնդրած էինք որ իրենց հասցէները ուղղակի մեզ զրկեն։ Մեր գրածին մէջ իրողութենէ զատ ոչ խեղաթիւրում կար եւ ոչ Մարտիրոսեանի դէմ ու է անարգանք։

Կերեւայ թէ այս պարոն «խեղաթիւրում» եւ «մարդասիրական» բառերուն նշանակութիւնը չը գիտեր. մենք իրմէ բարիք ալ չէինք սպասեր, քանի որ ցարդ մէկ ամբողջ (1896) իր բաժնեկինը իսկ չէ վճարած, մեղ։

Ծ. Խ.

զոր չէ ալ ճանչցեր, իրեն անհաճոյ թուած մէկ խօսակցութիւնը. որ ինչ որ ալ ըլլայ խմբագրին չէ կարելի վերագրել։ Հետեւաբար Մարտիրոսեան, ինչ արամագրութեամբ, իրեն անձանօթ անձի մը բերանացի յայտնած կարծիքովը խմբագրութիւնը կը դատապարտէ։ Բընականաբար այդ անձանօթին խօսածը ինչ ալ որ լինէր, հոն ներկայ եղող խմբագիրը իրաւունք չունէր խօսողին բերանը գոցելու։ Խմբագիր մը եւ թերթ մը կարելի է դատապարտել միայն իր գրուածներով, ոչ թէ երկրորդի մը բերանացի խօսածներովը։ Ուստի Մարտիրոսեանի այդ նամակը մէկ անգամ կարգացող իսկոյն կը տեսնէ թէ դա ձրի եւ կոշտ յարձակում մը միայն կրնէ թերթի մը դէմ որ իր 3-4 տարւոյ կեանքովը գրելով բոլոր Պուլկարահայոց համակրանքը շահած է։

Հետեւաբար Շարժում որքան ալ հակակիր ըլլար Խրաշառքի, իրենք բնաւ ներելի չէր այդ տեսակ գործութեան իրաւունքէ զուրկ նամակ մը հիւրընկալել իր սուղ սիւնակներուն մէջ։ Ինչպէս ըսի, առանց հակառակ կողմի գրածը կամ բացատրութիւնները պրպակու, Մարտիրոսեան իր նամակովը արդէն ինքզինք կը դատապարտէր։ Շարժում այդ գոյութեան իրաւունքէ զուրկ եւ իր հեղինակին անպատուաբեր նամակը հրատարակելով ընթերցողաց սա համոզումը ներշնչեց թէ՛ Շարժումի խմբագիրները իրենց զլիաւոր նպատակակէտ ընտրած են հրատարակել ամեն ինչ որ Խրաշառքի դէմ կը հայհոյէ, առանց նկատի առնելու այդ հայհոյութեան աղբիւրը, պատճառը եւ։ (*)

Այս պարագան շատ ցաւալի է, որ հայ լրագրութիւնը դէպի անկում կառաւնորդէ։

ՄԵՐ Ս. ՀԱՐՑ ԴԱԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Այնթապի Գօլէճի բրոքէսէօրներէն Տիար Ս. Լեւոնեան յղուածով մը իր մէկ ատենարանութիւնը կը պարզէ հետեւեալ կերպով։

«Թէպէտ եւ ամենայն անկեղծութեամբ եւ ի բոլոր սրտէ կը բաղձանք որ Հայ Եկեղեցին առ յաւիտեանս եւ իր բոլոր զաւակները իր հովանիին տակ միասին ապրին եւ պահպանուին ի սակայն մենք մեր մասին համոզուած ենք թէ Հայ Եկեղեցին իր ներկայ վիճակին մէջ մնալով կարող չէ՝ այդ դերը կատարելու, եւ ճիշդ այդ բաղձացեալ նպատակին հասնելու համար անոր մէջ բարեկարգութիւն մը մտցնել

(*) Արդէն այդ շատ պարզ է թէ Շարժումի խմբագիրները որոշած են այդ թերթ Խրաշառքի դէմ հայհոյութեանց մատանի մը վերածել, եւ ստոր դատաւարդին լուսանայ բաց ստպաբէզ ընել։

Ծ. Խ.

անհրաժեշտ է : Մենք բարեկարգութիւն ըսելով կը հասկնանք Հայ Եկեղեցւոյն բոլոր ծէսերուն և արարողութիւններուն ճիշդ աւետարանական նշանակութիւնը և քրիստոսի հոգիովն ու կեանքովը թէ՛ կղերին և թէ՛ ժողովուրդին լեցուիլը : »

Բիզանդիոն Տիար Լեւոնեանի հետեւալ պատասխանը կուզէ :

«Մէկ կողմէ Հայ Եկեղեցին ծեսերու և արարողութիւններու աւելի խորը տանիլ կուզեն, մինչև 1870ի Եկեղ. Ժողովին դաւանանքը անոր ընդունել տալու աստիճան, իբր թէ այդ է եղեր Մեր Ս. Հարց Դաւանութիւնը : Միւս կողմէ, բոլորովին հակառակ ուղղութեամբ մը քաշելով Հայ Եկեղեցին, կուզեն աւելի պարզել տալ զայն, պնդելով թէ անանկ էր մեր Ս. Հարց օրով : Ինչ աւելի բնական է քան տեսնել որ երկու հակառակ կողմերէ նոյն զօրութեամբ քաշուելով, Հայ Եկեղեցին անխախտ և անշարժ մնայ ուր որ է :

Ամէն Հայ-Բողոքական, այսպիսի խնդիրներու մէջ, քիչ շատ պարտականութիւն կը սկսէ ինքզինքին քարոզչի մը պաշտօնը տալ, կամ իրենց բառով «աւետարանիչ» : Բայց ցորչափ «Հայ Եկեղեցին սխալներն» ապացուցանելու մտքով ճամբայ ելնեն, ապահով կրնան ըլլալ որ իրենց խօսքեր երբեք ազդեցութիւն պիտի չընեն իրենց սահմանափակ շրջանակէն դուրս :

Մեր համոզումով, մեզ պէտք եղածն ո՛չ այնքան «վարդապետական» կամ բուն «եկեղեցական» բարեկարգութիւնն է, որքան «կրդերական» : Երբ շնորհքով կղեր մը պատրաստենք, շատ մը բարւոքումներ անգղայապէս մուտ կը գտնեն : Ծէսերու և արարողութիւններու պատճառաւ Ազգային Եկեղեցիին դէմ քէն ընելն՝ անտեղութեան վերջին ծայրը կը սեպենք մանաւանդ օրուան այս ժամուն, երբ նոյն ինքն Բողոքականութեան է՛ն հօր, է՛ն ազդեցիկ, է՛ն արդիւնաշատ ճիւղն այնքան եռանդով կը յարի նոյն ծէսերուն ու արարողութիւններուն, կամ դէմ այնքան համակիր լուծութեամբ կը համակերպի անոնց : Իսկ խորհուրդներուն այս կամ այն կերպ նշանակութիւն ու մեկնութիւն տալու համար պառակտել Ազգն և Եկեղեցին՝ անխոհմտութիւններու վերջին ծայրը կը նկատենք, երբ արդէն տկարացումի ուրիշ պատճառներ չեն պակսիր Եկեղեցիին համար : Հոգեւոր կեանքէ զուրկ համարիլ Եկեղեցի մը որուն համար իր գաւազներ իրենց ամէն բանը տալու աստիճան սէր, յարում և զոհողութիւն ցուցեր են՝ եկեղեցական պատմութեան ճշմարտութիւններուն հակառակ է անշուշտ, երբ մանաւանդ յիշենք թէ գովաբանուած «բարեկարգեալ» Եկեղեցիներէն ո՛չ մին նոյնպիսի հոգեւոր

և որ դժուարութիւններու և փորձութիւններու դիմակայելու հարկին մէջ գտնուելու է : Ո՛չ չէր արժեք մեր մէջ զուտ բնութեական և կեղեցի մը հիմնել, նա՛ մանաւանդ մեր արեւելեան և Հայ նկարագրին բոլորովին անընտել ձեւ մը արմատական Բողոքականութեան : Կը խոստովանինք թէ գոյացած պառակտումին համար բոլոր սխալները մէկ կողմէ չէին : Բայց հարկ չը կայ երկար բարակ կենալ պաշտպանել ինչ որ վերջապէս փոխադարձ սխալներու հետեւանք ըլլալը կը խոստովանուի երկուստեք Բողոքականութիւնն աւելի օգտակար կրնար ըլլալ Եկեղեցիին ամբողջութեան՝ եթէ գործէր (Ա.) աշխարհաբար Ս. Գրքով, (Բ.) ընդհանուր քրիստոնէական դասերով ու զրուածներով, և (Գ.) առաքինական արարքներով ու հաստատութիւններով միայն, առանց «յարանուանութիւններով» Ազգը գալթակղեցնելու : Եղածն եղած է սակայն, և խրաժի աւելի մեծցնելու և ընդարձակելու պէտքը կըրնան ջատագովել անոնք միայն որքան ձեռնարկ կամ արհեստական շահունին Ազգէն հատուածներ կորցնելու և անոնց գլուխ, հովիւ, քարոզիչ և ուսուցիչ հանդիսանալու : »

Բիզանդիոն

ԻՐԱՒԱՂ

Վառնայի խումբ մը թատերասէր երիտասարդներ մտադրութիւն ունեցած են ինպստ Հայաստանի սովորոց ներկայացում մը տալ : Մենք խորհուրդ տուինք յիշեալ երիտասարդներու որ իրենց այդ գովելի մտադրութիւնը հրապարակելէ առաջ ջանան քաղաքիս ազգայնոց վաճառական դասակարգէն մի քանի անձնաւորութիւններ համուել որպէս զի ասոնք յանձն առնեն վերին հսկողութիւնը և ձեռնարկին արդիւնտւորութեան համար հարկ եղած հոգածութիւնը :

—Կիմանանք թէ Տ. Արսէն վարդապետ Վահագնի Ձիւղպէն Սօփիա մեկնեն և անկէ Եւրոպա անցնեն : Արսէն վարդապետի մեկնումը Պուլկարահայոց համար կուրսուտ մը չէ և աւելի ճիշդը մի քիչ միտքերը հանդարտեցնելու կը ծառայէ : պայմանաւ որ Ձիւղպէի խումբի արարները ջուրը ի նորոյ պղտորելու համար նոր պատրաստակներ ալ չը յօրինեն :

—Բագույի քարիւղի վաճառական Պ. Ծրատուրեան՝ ինչպէս անցեալ տարի, նոյնպէս և այս տարի իր վեց աւուր հասոյթին (4500 ռուպլի) կէսը Ս. Էջմիածնի միւս կէսը Ս. Երուսաղէմի նուիրած է :

—Վանայ Առաջնորդարանը Պատրիարքարանէն կը խնդրէ որ խիզանի և Սպակիրտի սովեալ ազգայնոց անհանգուրժիլի վիճակին անմիջական օգնութիւն հասցնելու

համար ընդ փոյթ նպաստ զրկուի : —Զմիւռնիոյ նորընտիր առաջնորդ Գևոր. Միլքիսեղեկ եպիսկոպոս Մուրադեան վերջապէս հինգշաբթի օր Պոլսէն դէպի իր նոր պաշտօնատեղն մեկնած է :

—Գասթէմօնիի ափ մը հայերը իրենց մէջ ինպստ սովեալ ազգայնոց հանգանակութիւն ըրած ըլլալով, գոյացած 32 ոսկին ուղղակի վան զրկած են :

—Ռոստոմոյի տիկինները եւս նոյն նպատակաւ 12 ոսկի հաւաքած ու Պատրիարքարան ուղարկած են :

—Վանայ նորընտիր Այցելու Հովիւ Տ. Ներսէս եպիսկոպոս Արարտեանի պաշտօնին վերաբերեալ թղթերու գործողութիւնները տակաւին լրացած չըլլալով, դեռ Պոլիս կը մնայ : Մինչդեռ վանայ Գաւառական Ազգ. վարչութիւնը կը խնդրէ Պատրիարքէն որ Ներսէս եպիսկոպոս ընդ վոյթ ճամբայ ելնէ ու վան հասնի, որ բարձր եկեղեցականի մը ներկայութիւնը այժմ ամեն ժամանակէ աւելի անհրաժեշտ է :

—Շուվայի Տ. Խորէն քահանայ կրօն. Ժողովոյ հարցուցած էր թէ՛ երեցիկներ ապօրէն ընթացքի մէջ գտնուելուն պատճառաւ Տէր Թովակիմ հօր ներելի՛ է քահանայադործութիւն ընել թէ ոչ : Ժողովը նկատելով թէ երեցիկին մեղքը քահանային չի վերաբերիր և հետեւաբար խեղճ քահանային երկրորդ զրկանք մը ընելով պաշտօնէ դուրսեցնելը թէ խղճի և թէ օրէնքի հակառակ է, որոշած է հաղորդել Տէր Խորէնին թէ յիշեալ քահանան արտօնեալ է իւր կոչումին ամեն պահանջները գործադրելու :

—Կ. Պոլսոյ կրօն. Ժողովը իր վերջին նիստին մէջ որոշած է Պոլսոյն պատուով Աթոռաքան քահանային կարգապետի ընել և այս ուրոշումը հաղորդել Ռուսէն կառավարութեան : Այս առթիւ ժողովը որոշած է նաեւ վեհ. կաթողիկոսին առաջարկիլ որ Ռուսիոյ Հոգեւոր Հովիւութիւնն իրաւաւորութիւնը Պոլսոյ Պատրիարքարանին յանձնէ :

—Ալմենիւսի մէջ կը կարգանք թէ անցեալ շաբաթ Կ. Պոլսէն Մարտիկ հասնող ֆրանսական շոգենաւով կաթողիկ վարդապետի մը առաջնորդութեամբ գաւառացի 24 հայ ողջիկներ 14էն 18 տարեկան հասակի մէջ, կայտառ և առողջակալով, Մարտիկ հասնեն. այդ ողջիկներ կաթողիկոսութիւն ընդունած լինելով, կուսական գաւազան վանքերու մէջ տեղաւորուել են :

Մեզք այդ տարաբաղդ ծագեցնելուն որոնք կերթան խումբիլ օտար կրօնաւորներու այդ միտքական խամբոցներուն մէջ : Մէկ բառով այժմէն կրնանք ըսել, հայութիւնը 21 նոր զոհեր ալ տուաւ, անոնք այլեւս աղբին ու

իրենց ընտանիքին համար իոպառ կորսուած են : Հայ ազգը մենչեւ ցարդ Թուրքերէն ու Քիւրտերէն կը ջարդուէր : այսօր ալ սեւազգեստ գայլերէն այսպէս կը յօշոտուի :

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

ՄԻՆԻՍԹԵՐԼԵՐ ՍԷՅՍԱՆՍԻՍ

Երեւնէն իճրա օլընաճագ մէկ պուսան ինթիսապարը մինասի պէթլէ վիւքէլա րէյիսի Մ. Կրէքօֆ վէ տախիլիյէ նազըրը Մ. Բատալաֆօֆ սէյահաթա չըգմըլ օլուպ, պաղը շէհիւրէրի կէպտիք տէն սօնրա վարնայա տախիլիյէ լիթի իթտիլէր : պու բաղար կիւնիւ շէհիւրիլիյէ «Սաէտիսէնիէ» սալաւընտա մուսալիյէյհ մինիս լիթիլէր նութգլար իրատ իտէրէք, տախիլի վէ խարիճի թութաճագ լարը բօլիթիգատան պոհս էլլէտիլէր : Մ. Կրէքօֆն նէշլ իթտիլի էֆքեարէ պինաէն, շիմտիքի հէյէթի վիւքէլա խարիճի բօլիթիգատանտէն զիյատէ Բուսիանըն տօսթլըղընը գալիլէշտիլմէկէ չալըշաճագ վէ տիկէր էվրոքա տէվլէթլէրի իլէ տախիլ մինասէ պաթը տօսթանէի տէվամ իտէճէք տիր : Էվլէթ Պուլկարիտէն զիյատէ Բուսիայա միննէթտար պուլընտըղը ճիհէթլէ, վէ բուսլաւըն պուլկարար իշիւն էն աղըր ֆէտաքեարլըգտա պուլընտըղաւընտան տօլայը պուլկար միլլէթի տախիլ էզհէր ճիհէթ օնուն հիւսնի լիթլէտիւհիլի ճէլպ իթմէլի տէմիլ տիր :

Ճիվար գօմշու միլլէթլէր իլէ տախիլ սուրէթի տօսթանէտէ կէշինմէլիլիլ : Պաղը երեքսէք բօլիթիգա գօվալայան Պուլկարաւընտըլ տախիլ լիթլէթլէրի կէօզ էօնիւնէ ալմատըղլարը սէպէպլէ միլլէթլէ վէ վաթանա ֆաիտէ կէթիլէճէք եէրտէ մաղարբաթ հուսուլա կէթիլիլէր (պու իլահաթլէ Մ. Կրէքօֆ Մաթէթմինիա մէսէլէսինի զըմնէն անլաթմագ իսթմիլ տիր) : Եանի պու սըրա Պուլկարիանըն տախիլի աշվալըրէք բէրիլան օլտըղընտան խարիճի պիր ուկոնսըղըղա սէպէպիլէթ վէրիլիլ իսէ վաթանա պիր ֆէլաքէթ տաթլէթ իթմիլ օլաճաւըղ տէմիլ տիր :

«Շու սըրա էն պօղուղ օլան տախիլի միլլէրի տիւղէթլմէք իշիւն պէօլիւք տըղղաթ ու ֆէտաքեարլըղ լաղըմ. պու սէպէպտէն շիմտիլի վէրիլիլ խաֆիֆլէթ տիրմէք աղա միւլըն օլմայաճագ» տէմիլ տիր : Պու կիպի պիր լիւղըմ իլահաթ ու լիւթիլաթ իրիլիլապ, սաղըղ մինիսթլէրէրին աշվալընը գրիթիգա իթմիլ վէ նութգա նի հայէթ վէրմիլ տիր :

ՄԻԻԹԵՆԵՎ ԲՐԵՆՍԵՍ ՎԵ ԴԵՄԵՆԵԼԵՐ

—)(—

Ֆիլիպպետն Գուրգիսի տե Գալ-
գանա եղբայրներն կէօրէ, միւ-
թէվէֆա Բրենսէս Մարիա Լուի-
զանն մեզարննա՝ Գուրգիսի էր-
մէնիլէին թարափընտան չիչէքտէն
հաբըմըլ գուրգիս վաղ օլընմըլ օլ-
տըլը կիպի, տայիմի սուրէթտէ
գալմագ իչիւն տիկէր կիւմիւլտէն
մէմուլ վէ ալթուն իչիւմէլի պիր
գուրգիս տախի վիէննայա սըբա-
բըլ վերիւմիլ իտի, Ախիւրէն մեզ-
քիւր գուրգիս եթիւմիլ օլմալէ,
Ֆիլիպպէ թիւճարարընտան Մ. Շի-
րինեան, Մ. Գ. Թամիրեանց վէ
Մ. Ե. Քիւրտեան վասիթասը իլէ
Բրենսէսին մեզարը իւզէրինէ վաղ
օլընմըլ տըր, Պու մինասիպէթլէ
Ֆէխամ. Բրենս Ֆէրտինանտ հազ-
լէթլէրի էրմէնի միլլէթի թարա-
փընտան մեզքիւր զէվլթը հու-
զուրընա գապուլ իթմիլ օլտըլըն-
տան, մեզքիւր հէյէթի մուրախա-
սա էրմէնի միլլէթլէրինին Բրեն-
սէսին վէֆաթընտան տօլայը հաս
ու միւթէտտէրիյէթիին արլ իթ-
միլ. վէ Բրենս քէտէրնաք պիր
սուրէթտէ՝ էրմէնի միլլէթլէրինին իպ-
րազը սատագաթ ու հէօրմէթչի-
նասըլընտան մէմուլտէրիյէթիին պէ-
յան վէ սէլաւարընը միլլէթլէ թէֆ-
հիմ ու թէպիլ օլընմասընը թէն.
պիհ իթմիլ տիր:

—Էսկի մինիսթըրլարտան Մ.
Գարապէլօֆ Ֆիլիպպետն պիր նուլթ
սէօլէյուպ, Սթօլլօֆ գապլինէսի-
նին մէմալիքէ վէրտիկի վարարլա-
րը կէօսթէրմիլ, վէ շիւտիքի մի-
նիսթէրլէր իչիւն առհա պիր շէյ
տէյէթլէրինին պէյան իթմիլք-
տէն սօնրա տէմիլ տիր. «Էկէր պէն
մինիսթէր օլուր իսէմ պէնիմ ալ-
լըլըմը 400 ֆրանգա էնտիլէթէթիմ,
պուտան անլայընըլ քի տիկէր
մէմուրլարըն մաալարըն նէ գատար
թէնգիլ օլընմագ»:

ԿԻՐԻՏ

Կիրիտտէ շըմէնաթէրլէր, լի-
մանլար վէ սաիր թէսէիսաթը մա-
հալլիյէ հարմագ իչիւն էվրոպալը
պիր չօք շիրքէթլէր իթմիլայ թա-
լէպ իթմէքտէ տիրլէր. պալսուսուս
պիր ինկիլիզ շիրքէթի տառնըն
պէօյիւք շէհրլէրին շըմէնաթէրլէ
պիրի պիրինէ պաղլամագ իչիւն
իթմիլայ իսթէմիլ, վէ պու պապ-
տէ ճէտպիլէր Բրենսէս թագաթիմ օ-
լընմըլ օլմալէ, Բրենս Երրիլ ան-
լէրի թէտգըլ իթմէքտէ պուլընը-
յօր:

Երուսաղիմի միլլի պանգա-
սը Գանեսատա պիր շէօպէ աշմըլ
օլմալէ տիկէր շէհրլէրինէ տախի
աճէնթլէր կէօստէրմիլ տիր:

Իթալիալը զիւպաշը Մ. Կրա-
վէրի կիրիտէ զապթիյէ նազարը
թային օլընմագ, վէ եթըլի զապ-
թիյէլէրին թէշքիլինէ տէկին ի-

թալիալը զապթիլէր գատարընա-
ճագ տըր:

Բրենս Երրիլ իշքաղ նէշրի իլէ
1896 սեպտ. տէն 1898 Նիհայէթի-
նէ գատար օլլիթիլա միւթէթի-
մի պուլընտանտա աֆիլ ումուլի ի-
լան իթմիլ տիր. հալընըլ Գանտիա-
տա իրիսթիյանլարըն զըրկընընտա
միւթիւմ օլանլար պու աֆիլ ու-
մուլտէն իսթիֆատէ իտէմէյէ-
ճէքլէր:

Կէշէն կիւն իլք տէֆա օլարագ
հարըմ թապուր ինկիլիզ տաքէրի
կիրիտտէն հօլա շըգմըլ տըր:

ՖԻԼԻՔԻՆ ԱՏԱԼԱՐԸ

Ամերիգալար Ֆիլիքին մէսէլէ-
սինի սուլհէն հալ իթմէք էֆքիւ-
րը իլէ պիր գօմիսթիս հօլլամըլար
տը, մեզքիւր գօմիսթիս տալարըն
լէյիսի Ալիկիւտօ իլէ մուսալէհա
իչիւն մուսապէրիյէ կիրիլմէք իս-
թէտի իսէտէ, Ամիլիգա օրտուսը-
նըն սէր գօմանտանը ժէնէրալ Օ-
թիս պէյան իթմիլ քի տալար
թէսլիմ օլմագսըլըն մուսապէր
գապուլ իթմէյէճէք. վէ պու մագ-
սէտէ մէպին պիր իլաննամէ նէշր
իտէրէք Ֆիլիքինիլէր թէրքի սի-
լահ իտուպ թէսլիմ օլուրլար իսէ-
Մ. Ամերիգանըն հիմայէսի ալթըն-
տա օթօնօմի պիր հիւքիւմէթ
թէշքիլ օլընմագ վէ եէնի իտա-
րէ եթըլիլէրին էլինտէ գալմագ
տըր. պու թէքիլիք գարըն ըսեա-
նա տէֆամ իտէն շէհրլէրինին իս-
րապ իտիլէթիկինի տախի թէհրի-
տանէ պիտիրտի:

Ամերիգալար Մալօլա շէհրի-
նի զապթ իթմիլքտէն սօնրա,
շիմալիլք տալարտան սօն պիր ճէ-
վապ ալմագ իչիւն միւթարէքէ
իթմիլ կիպի պէքիլիյօլար:

ՉԻՆ ԱՆՎԱԼԸՆՏԱՆ

Ինկիլթէրանըն Բէթէրպալսկ սէֆիրի
Մ. Վոթ՝ Չին իլլէրի իչիւն Բուսիա
վէ Ինկիլթէրա արասընտա ապտ օլընտան
սուրէթի իթիլաֆիյէյի իմզալամագ
քէնտի հիւքիւմէթիտէն էմը ալըլ
տըր: Մէզքիւր իթիլաֆիյէյի հէր
իքի թարափըն նուֆուլ տալիլէրի
ալըլ սուրէթտէ կէօսթէրլէրի տիր:

Բուսիանըն բօլլիթիլա մէհաֆիլինտէ
Չին հազարընտա ինկիլթէրա իլէ աղտ
օլընտան սուրէթի իթիլաֆիյէյի Միւթ-
թէհան Եարգատա Բուսիա վէ Ինկիլթի-
լա արասընտա գուհուր իտէն միւթէր-
լաթա պիր իթմիլ վէրէճէկի իսմիս
օլընտալը պէյան իտիլիյօր: Բուսիա
իթալիանըն թալէպլէրինի իթիլգամ ի-
տէճէք տիր:

Բէթէրանըն շէքիլէն պիր թէլէկրաֆա
կէօրէ, Չին հիւքիւմէթի՝ սաիր տէվ-
լէթլէրէ պիր թաշիրթաթը ումուլիյէ
կէօստէրլէրէք, քիրա թարիլիլէ ար-
թըլ հիւ պիր տէվլէթլէ վէլէվ ալ օլ-
սուն հիւ պիր արապի վէրիւմէթէկի-
նի պիտիրմիլ տիր:

—Լօնտոնա բօլլիթիլա մէհաֆիլինտէ
թէլէմին օլընտալընա կէօրէ, Բուսիա
վէ Ինկիլթէրա արասընտա Չին հազ-
արընտա ապտ օլընտան մուգալէլէնտալէ
մէմալիքը մէքիլէրինին թէմալիլթը

միւթիլէրինի մուհաֆաղա իթմէք էսա-
սը իւզէրինէ պինա իտիլմիլ տիր:

—Ալէմանիա հիւքիւմէթի՝ Չինին
Շանթուհէ էյալէթիտէ գուհուր իտէն
գարընըլըլարտան իսթիֆատէ իտէ-
րէք, Քիտօ. Չէու միւթէթլէրիտէն
պէօյիւտիլմէսինէ թէշէպպիս իտէճէ-
կի ումուլիլթլէ զանն օլընմագտա
տըր:

Քիտօ. Չէու ճիւղարընտա կէզէն պիր
Ալէման գապիթի իլէ մալէթիտէ պու-
լընտան պիր թէրճէման վէ պիր միւթէն-
տիս իւզէրինէ 100 գատար Չինիլ հիւ-
ճիւմ իթմիլլէր իսէ տէ, պուլար՝ էլ-
լէրինտէ պուլընտան չապուգ ալթիլի
թիւքէնքլէր իլէ 12 Չինիլի թէլէֆ
իթմիլլէր, վէ 20 գատարըն հարալա-
մըլար տըր: Պուտուր իւզէրինէ Չին-
իլէր կէրի չէքիլմիլլէր տիր:

Չինիլլէր՝ Չինիսթա շէհրի ճիւղա-
րընտա պիր Ալէման բաշիպինի սազա
գալարընլար տըր: Քիտօ. Չէուտան
մահալը վաղապա կէօստէրլէրին պիր
Ալէման միւթէթէյի՝ մէրպուլը գուր-
թարմաղա մուլաֆիֆագ օլմըլ, վէ տա-
ղա ալըրանլարըն թէշէտիլի իչիւն լա-
զըմ կէլէն թէտպիլլէրէ միւրաճաթ
օլընմըլ տըր:

ՄԻԻԹԵՆԵՎ ՎԻՑԷ

Աւստրիա իմէրաթօրը Ֆրանց
Եօզէֆին էվլէնէճէկինէ տայիր շա-
լալար եէնիտէն արթմըլ տըր:
Պաղը րիվայէթէ կէօրէ իմէրա-
թօր՝ տուլ օլն Սպանիա գրալի-
ցասը Քրիսթէն իլէ իզտիվաճ իտէ-
ճէք տիր:

—Օն կիւն էվլէլ Էնկիլթիւտէ
պէօյիւք պիր եանիլըն գուհուր իթ-
միլ օլմալլէ, 50 տիւքեան, մահ-
քէմէ վէ սայիր էպնիլլէր եանուպ
քիւլ օլմուլ տըր: մահքէմէտէն հիւ
պիր էվրագ գուրթուլմամըլ. գա-
րար 30000 լիրա հէսապ օլընյօր:

—Երուսաղիմի կէմիլլէրինին
թիւրքիա իսանլարընա մէմուլ էլ-
հա վէ սիլահ կէթիլմէլէրինին
մէնն իտիլմէսի իչիւն մեզքիւր կէ-
միլլէրին թաագիպիլինէ սէֆինէլէր
շըգարըլմասը խսուսընտա Պաղը
Ալիտէն Երուսաղիմի հիւքիւմէթիին
նօթալար վէրիլմիլ տիր:

—Սերպիանըն Սթանպօլ էլլիսի
եէնիտէն Պաղը Ալիյէ պիր նօթա
վէրուպ Գօսոլմ վիլայէթիտէ պու-
լընտան սըրպլար իւզէրինէ իճրա
օլընտան գուլուլարտան տօլայը
բօթթէթ իթմիլ. վէ մէզալիմ սէ-
պէպի իլէ մէզքիւր էհալիլին Սեր-
պիայա հիճրէթ իթմէք իսթէտի-
կինի պիտիրմէքլէ տէմիլ տիր քի՝
օնլարըն հիճրէթի Սըրպ տէվլէթի-
նէ սըքընթը վէրէճէք. պինապէ-
րին Պաղը Ալի մէրի օլն գանու-
լարըն իճրասընա տըգգաթ իտէր
իսէ հէր իքի թարաֆ իչիւն միւլ-
քիւլաթ հալ օլընտալիլէճէք տիր:

Չաննրմըլճա, թիւրք հիւքիւ-
մէթի գանուլարըն պէնտէրի եա-
լընըլ քիթապլարա նաղըլ գալ-
մագ իչիւն զալէմէ ալմըլ օլտը-
լընտան, Սըրպ էլլիսիին օ գանու-
լարըն իճրասընա պէքլէմէսի բէք
վահի վէ պօշ տըր:

—Բուսիա տա թալէպլէրին ահ-

վալը շիտտէթ քէսպ իտէյօր, պիւ-
թիւն տարիլիֆինուլար (համալ-
սարան) գալանմըլ տըր. Քէթէրա-
պուրկ ժիմնապիլլէրինտէ տալիս
աէրալէր թաթիլ օլմըլ տըր:

—Լօնտոնա կալէթալարըն պէ-
յանընա կէօրէ, իթալիա տէվլէթի
Սամուրի քէօրֆէլինի Չինիլլէր-
տէն գապթ իթմէք իչիւն գարար
վէրմիլ. վէ պու մագսէտէ պինա-
էն գարալա տաքէր շըգմըլ տըր:

—Պու ալըն 25 ինտէ օրթօտօքս
քիլիսէլէրէ Ալեքսուլ հօրթուսը օլ-
տըլը կիպի, Բուսիա միլլի պիր
հօրթու տալի վար տը. իլթէ պու
մինասիպէթլէ Սօֆիատա վաղը
Բուսիա քիլիսէսինտէ ալը լուհուսի
իճրա օլընտըգտան սօնրա, սէնէի
սապըլ օլտըլը կիպի Երուսաղիմի
սօլուր պիր նուլթ իրաւ իտէճէք
իքէն, սիւքիլթ գալմըլ տըր:
պուտուր իւզէրինէ էհալիլտէն պիրի
շըգուպ կիւնիւնէ վէ մէվլըսընա
մինասիպ պիր նուլթ սէօլլէր ի-
քէն, Բուսիալըն թիւրք մէզալէմին-
տէն էլլիլտիլինտէն վէ սաիրէտէն
պահա իտէր իքէն գօնսօլա, Մ. Ար-
կիրօրուս, անըն սէօլլէմէմէսինի
էմը իտէր: Ֆաղաթ նուլթ սէօյ-
լէյէն գօնսօլարըն պու հարէքէթիւն-
տէն վէ անըն թիւրք նիշանլարընը
թաղընուպլէթիլտիլինտէն հիտտէթ-
լէնմիլ օլարագ, գօնսօլոսա տուլ-
կուսըլ, վալիֆէսիլ վէ թիւրքօ-
ֆէլ կիպի պիր թաղըլ թաշգի-
րաթլը սէօլլէր սէօլլէմիլ տիր:
Նիհայէթ գօնսօլարըն պաղը տօսթ.
լարը նուլթ սէօլլէյիլ թաթիլապ
տըլարը շըգարմըլար տըր: Պու
նուլլէ պէրապէր կէվիլ մէքքիւր-
տէ առէթ իւզըլ գօնսօլարը թէպ-
րիք իթմէք իչիւն էհալիտէն քիւ-
սէ կիլթմէմիլ տիր:

—Թէրքի սիլահ գօնֆէրանսընա
իլթիւրաք իթմէք իչիւն Հօլանտա
հիւքիւմէթի 19 տէվլէթլէրէ տա-
վէթնամէլէր հօլլամըլ տըր:

Ի Լ Ա Ն

Տէնիլ պանեօսընա կիտէն հօլ-
տա վէ պէօյիւք պէլէտիյէ պաղ-
չէսինին գարընընտա պուլընտան
Հաճի Բանագօնըն 5 նուլթէօ մէյ-
հանէ-Ֆապրիգասը պաղչէսի իլէ
պէրապէր իճրա վէրիլէճէք տիր:
Իսթիւսա իթմէկէ թալիպի պու-
լընտալար սահապիլինէ միւրաճաթ
իթմիլիլ:

4—6

ՆՈՐ
ԵՐԳԱՐԱՆ

ԿԱՍ

ՄՐՄՈՒՆՋ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Կը ճախոշի «Իրաւունք» ի խըմ
րազրաստընը:

ԳԻՆ 1 Ֆրանկ

Отговорникъ Ю. Н. Пикаревъ
Печатница «Взаимность» — Варна